

UUSIA JULKAISUJA

KARTANTEKIJÄN PIINA

Aulis Mikkola: Niitä kihlajaisia ei tule – se johti vankilaan. Toim. Kaija Valkonen, Yrjö Teeriaho. Tmi Teerikirjat ja kartat. ISBN 978-952-93-3062-1. Saarijärven Offset Oy 2013. Kirjan saatavuus: Kirjakaupat tai yrjo.teeriaho@karttoja.fi.

lökkään kartantekijän vaimo, koko elämänaikainen kumpuni, kuolee. Murtunut leski tutustuu sururyhmässä naiseen. Suruista toipumisen kehityksessä tuttavuus muuttuu jonkinasteiseksi suhteeksi. Ei semmoiseksi seesteiseksi, jollainen kartantekijän muistoissa oli vaimoonsa. Kuitenkin jotenkin, korvaamattomaksi. Asunnon hankintaa suunnitellaan ja kihloihin sovittiin mentävän.

Melskeisessä suhteessa riidan päätteeksi nainen ilmoittaa, ettei kihlajaisia tule. Kartantekijän kertoman mukaan päässä jotain naksautti. Tulee pimeä, muistin ulkopuolelle menevä hetki. Todellisuus palaa kauhistuttavana. Kartantekijä oli ampunut naista, taksinkuljettajaa ja – poikaansa. Onneksi kukaan ei kuollut.

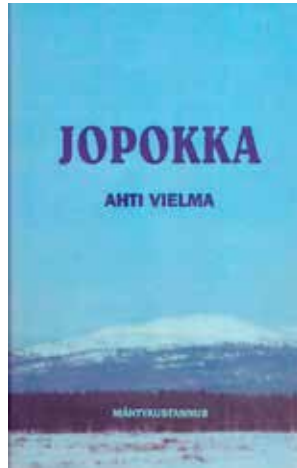
Oikeus pitää kartantekijää, 77-vuotiaasta onnetonta, mielentilatutkimusten jälkeen alentuneesti syntyneenä, vankilakielellä "varttihulluna".

Kirja kertoo tapahtumista muistin palattua, oikeudenkäynnistä ja vankilassa olosta. Kirja on toimitettu päähenkilön muistiinpanojen ja kirjoitusten mukaan. Kartantekijä kertoo vankilan loputtomista samanlaisista päivistä, mutta päivien massassa kukin päivä on omanlaisensa. Päivissä vuorottelevat oma ahdistus, edesmenneen vaimon ikävöinti ja muistot, vankilan olosuhteiden kuvaus, vankeja ja vartijoita, kaikki omanlaisiaan, sekä suhde sukulaisiin ja ystäviin ja kariutuneeseen suhteeseen. Kartantekijä on mallivanki, tarkkailija ja vankilan velvollisuuksia yläkanttiin toteuttava.

Ystävien merkitys on korvaamaton ja vankeinhoito saa kiitokset. Kertomus on koskettava ja kysymyksiä herättävä. Lukijalle onneton ampuja avautuu yhtä heikkona ihmisenä, jollaiseksi lukijakin itsensä käsittämättömyyksiensä edessä tuntee. Kirja huokuu kirjoittajan tarvetta puhdistua tästä painajaisesta ja kirjoittaminen palvelee sovituksen hakua asettamalla itsensä julkisuuteen.

Vankiloiden vanhin mies järjestää vapauduttuaan kiitosjuhlan, johon on kutsuttu ystävien lisäksi myös vanginvartijoiden edustajia. Onkos tämmöistäkään ennen kuuluttu

Pekka Lehtonen

KITTELÄLÄINEN SELVIYTYMISTARINA AHTI VIELMAN KIRJOISSA

Ahti Vielma: *Jopokka*, Mäntykustannus Oy. ISBN 978-952-5712-75-9. Bookwell Oy Porvoo 2012. Kirjan saatavuus: painos lopussa ja uusi tulossa, tiedustelut ahti.vielma@elisanet.fi, 0400 254641. Ahti Vielma: *Kaiju*. Kustannusosakeyhtiö HAI. ISBN 978-952-5934-29-8. Juvenes Print, Tampere 2013. Tilaukset: www.kustannushai.fi.

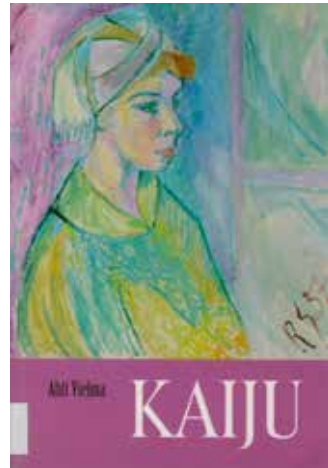
Useimmat tuntevat siirtokarjalaisten historiaa, kuinka paettiin, palattiin ja taas paettiin ja mitä asettuminen uusiin olosuhteisiin merkitsi. Useimmat muistavat myös Lapin sodan, noin yleisesti. Sen sijaan, emme tunne tai tule ajatelleeksikaan, mitä kaikkea poltettu kotiseutu ja muutkin sodan jälkituntemukset merkitsivät Lapin kansalle.

Tähän kehikseen Ahti Vielma sijoitti kaksi kirjaansa: *Jopokka* (2012) ja *Kaiju* (2013).

Kirjat perustuvat kirjoittajan omiin kokemuksiin, pikkupojan ja nuorukaisen silmin. Tapahtumien ytimessä on Sirkan kylä Kittilässä Levi- ja Kätkätunturien kainalossa. Todellisten paikkojen kuvaus tuo mukavan sivumausteen semmoiselle lukijalle, joka on joskus osunut Nyky-Levin laduille. Varsinainen mauste on kirjoissa runsaasti viljelty Lapin murre, se ulkopuoliselle jäljittelemätön.

Jopokka on kirjailijan lapsuuden kutsuani. Kaiju puolestaan kirjoittajan isosisko, joka sairastui invalidisoivasti polioon evakkoreissulla Ruotsissa.

Kirjat ovat selviytymistarina siitä, kuinka lappilaiset, yhteisönä ja yksilöinä, selvisivät sodan tuhoista, siitä kuinka kodit ja muut elämän välttämättömyydet piti rakentaa kirjaimellisesti tuhasta, siitä kuinka sodan muistot raatelivat sodan käyneitä miehiä ja siitä kuinka sairaudetkin vaivasivat ja ruoan niukkuus. Taustalla seurataan oman kunnan kehittämistä sekä valtakunnan ja maailmankin tapahtumia.

Kaiju-kirjan kansikuvassa on Reidar Särestöniemen maalaus *Kaiju* 1957. Kirsi ja Keijo Eerikäisen säätion kokoelma / Rovaniemen taidemuseo.

Jopokka kertoo ajasta sodan päätyttyä viisikymmentäluvulle, siihen kun jälleenrakentamisen välttämättömimmän elämän edellytykset oli saatu pystytetyiksi. *Kaiju* jatkuu siitä, kun välttämättömin jälleenrakentaminen on pääpiirteissään tehty. Se kertoo nimikkohenkilönsä voimasta ja myönteisyydestä ja pärjäämisestä vaikka oma elämä on sidottu rullatuoliin. Kaiju vaikuttaa Jopokallekin elämän rakennuspuuna. Kirjassa seurataan myös Sirkan ulkopuolisia tapahtumia välähdyksittäin ja tavataan julkisuuden henkilöitä Vennamosta Kekkoseen. Kekkosen luotetaan ja yhteen hiileen puhalletaan ollaanpa sitten kommunisteja tai kekkoslaisia. Kirjoittajan ystäväpiiriin kuulunut Lapin mystinen taiteilija kittiläläinen Reidar Särestöniemikin esiintyy *Kaijun* lehdillä ja kirjan kansikin on Reidarin laatima luonnos. Sen maalaaminen kuvataan kirjassa. *Kaiju*-kirjassa enteilee myös Jopokan tuleva karriääri hyppäys tuleviin mutta kirjoitettaessa koettuihin tapahtumiin. Jopokasta piti tulla pappi tai metsänhoitaja mutta tulikin maanmittari.

Kun luin kirjat peräkkäin etelän kaamoksen aikaan joulun tienoossa. Ne jäivät soimaan mielessä. Ne kertovat lappilaisesta sankari- ja selviytymistarina, siitä samasta, jota edelliset sukupolvet ovat luoneet koko maassa. Tuntuu, että tämän työn ja henkilökohtaisten selviytymisten kunniaksi nämä kirjat onkin kirjoitettu.

Pekka Lehtonen